

Centrum för klinisk
forskning i Sörmland

Forskningsdagen 13 november 2025

Program

Sammanfattningar av projekt

REGION
SÖRMLAND

UPPSALA
UNIVERSITET

Program

Tid: 13 november kl. 09.00 – 16.00 (kaffe serveras från 08.30)

Plats: Konferensrum Pandion, Mälarsjukhuset, Eskilstuna

08.30-09.00	Registrering, kaffe/te och smörgås
09.00	Inledning och välkomsthälsning Petri Olivius, forskningsdirektör Magnus Johansson, hälso- och sjukvårdsdirektör
09.20-10.20	Kjell Asplund Titel: Tankevirus. Om smittsamma psykiska epidemier från häxprocesser till TikTok-tics
10.20-10.35	Fika med kaffe/te och frukt
10.35-11.05	Avhandlingspresentation - Carl Otto Schell
11.10-11.40	Avhandlingspresentation - Johanna Haraldsson
11.40-12.40	Vi äter lunch tillsammans i gästmatsalen! Var och en står för sin egen lunchkostnad.
12.40-13.10	Avhandlingspresentation - Kristina Fagerkvist
13.15-13.45	Avhandlingspresentation - Malin Collin
13.50-14.30	Projektpresentationer, se program
14.30-14.45	Fika
14.45-15.45	Projektpresentationer, se program
15.50-16.00	Avslut i lokal Pandion

Avhandlingspresentationer

Samtliga presentationer kommer att hållas på svenska.

LOKAL: Pandion

Moderator: Petri Olivius

Tid	Namn	Titel
10.35-11.05	Carl Otto Schell	Essential care of critical illness
Tid	Namn	Titel
11.10-11.40	Johanna Haraldsson	Tonårskillars läkarkonsultationer på vårdcentral – en avhandling om tystnadsplikt och konsultationsteknik
Tid	Namn	Titel
12.40-13.10	Kristina Fagerkvist	Sexuell hälsa hos unga vuxna som behandlats för cancer i barndomen: prevalens, prediktorer och webbaserat stöd
Tid	Namn	Titel
13.15-13.45	Malin Collin	Juvenil idiopatisk artrit – odontologiska implikationer

Projektpresentationer

LOKAL: Pandion

Moderator: Linda Swanson

Tid	Namn	Titel
13.50	Benjamin Rask	Metakognitiv träning – psykologisk behandling för negativa symtom vid schizofreni
14.10	Nina Stühmeyer	Gruppbehandling vid postpartumdepression
14.45	Linda Swanson	Att hitta ett nytt språk- En kvalitativ studie om Dialektisk Beteendeterapi Skills System (DBT-SS) för individer med psykos och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
15.05	Lena Nordgren	Funktionsinriktad musikterapi (fmt) vid långvarig muskuloskeletal smärta – en kvalitativ observationsstudie
15.25	Kendra Terpening	Upplevelser av dialektisk beteendeterapi färdighetsträning i grupp hos patienter med schizofrenispektrumtillstånd

LOKAL: Hjärtat

Moderator: Christina Andreae

Tid	Namn	Titel
13.50	Eva Åndell	Sömn hos barn med neurologiska sjukdomar - hur är den och hur kan vi mäta den?
14.10	Anna Jerregård Skarby	Kan vuxenradiologiska prognostiska verktyg användas på barn med primär skleroserande kolangit?
14.45	Hampus Sjöstedt	Identifiering av Familjär Hyperkolesterolemi i Sverige: Utvärdering av screeningstrategier, hälsoekonomi och genetiska orsaker
15.05	Sanna Tiikkaja	Samband mellan ungdomars sociala utsatthet och att ha bevittnat våld i sin familj – resultat från Liv & hälsa ung i Sörmland
15.25	Måns Stefansson	Hög risk för recidiverande Clostridioides difficile-infektion efter antibiotika och mikrobiota-behandlingar, en retrospektiv kohort

Projektpresentationer

LOKAL: Smaken

Moderator: Linus Johnsson

Tid	Namn	Titel
13.50	Staffan Eriksson	Aerob träning som förstärkare av motorisk träning vid stroke
14.10	Kajsa Müllersdorf	Från brist till balans - digital hälso och livsstilsintervention vid mensbortfall
14.45	Jens Lundegård	Allmänläkare och riktlinjestyrning: En kvalitativ studie av effekterna på allmänläkarens praktik
15.05	Gunnel Peterson	Vad avgör om nack-specifik träning förbättrar funktion och smärta för personer med kroniska besvär efter whiplashskada? Sekundär analys från randomiserad kontrollerad studie med 1-års uppföljning
15.25	Petronella Bjurling Sjöberg	Ledarskap i en utmanande kris – erfarenheter från pandemin

LOKAL: Lukten

Moderator: Carl Otto Schell

Tid	Namn	Titel
13.50	Sara Lyckner	Bristande återhämtning efter kirurgi – hur vanligt och vem drabbas
14.10	Petri Olivius	Bedömning av en medicinteknisk produkt för lokalbehandling med droppar eller salva till öra, näsa och öga
14.45	Thorne Wallman	Lägre förskrivning av smärtstillande läkemedel i digital vård
15.05	Ove Axelsson	Hur påverkas noggrannheten vid prenatal viktskattning av fosters/barns vikt av maternella och fetala faktorer
15.25	Carl Johan Drott	Behandling av medellinjesnittsincision med negativt tryckförband – hur skiljer det sig från normal förslutningsteknik?

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 09.20-10.20

Tankevirus. Om smittsamma psykiska epidemier från häxprocesser till TikTok-tics.

Kjell Asplund, Professor emeritus i medicin, tidigare bland annat generaldirektör vid Socialstyrelsen. Nu Socialstyrelsens styrelseordförande och ordförande för Föreningen för medicins historia.

Utbrott av smittsamma psykogena tillstånd är ofta dramatiska och har många likheter med epidemier orsakade av virus och bakterier. I sin presentation tar Kjell Asplund upp historiska exempel som häxprocesser och predikosjukor men också sentida exempel som epidemin med apatiska barn och fenomen där smittspridningen sker på nätet. Han diskuterar de djupt liggande psykologiska och biologiska reaktioner som ligger bakom psykogena epidemier.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

TID: 10.35-11.05

Essential care of critical illness

Carl Otto Schell, medicine doktor, specialist internmedicin och kardiologi, överläkare, Medicinkliniken Nyköpings lasarett, Karolinska institutet

Medverkande forskare: Tim Baker, Markus Castegren, Cecilia Stålsby-Lundborg
Massor med andra medverkande – i Sörmland bl a Petronella Bjurling Sjöberg, Andreas Wellhagen, Hampus Sjöstedt.

Bakgrund: Kritisk sjukdom är svikt i vitala organ och hög risk för snar död. Stabilisering av vitala organ, t ex syrgas och dropp, kan rädda liv - oavsett diagnos. Man tror att de kritiskt sjuka vårdas på IVA. Men kritisk sjukdom kan uppstå var som helst, och alla kritiskt sjuka behöver inte IVA. Tyvärr brister kvaliteten i vården av kritisk sjukdom. De flesta patienter vårdas på vårdavdelningar med begränsad bemanning. Enkel vård av kritisk sjukdom missas utan kunskap om behovet och bra system för prioriteringar.

Metod och resultat: Med ny metod studerades hur vanlig och farlig kritisk sjukdom är i 3 mycket olika länder. Hela 12 % av alla patienter var kritiskt sjuka och en femtedel avled. Fler 90 % av dem vårdades utanför IVA. I Sörmland var en av 5 000 personer kritiskt sjuk.

Vitalparameterstyrd behandling infördes på en IVA i Tanzania. Överlevnaden vid chock ökade från 8% till 31 %, men var oförändrad i övrigt.

Globala experter nådde konsensus om Essential Emergency and Critical Care. 40 åtgärder som är så enkla och billiga att de kan ges på alla vårdavdelningar i världen.

Slutsats: Fynden utmanar tre spridda missuppfattningar med stora konsekvenser

- Kritisk sjukdom är inte något ovanligt - det är vanligt.
- Kritiskt sjuka patienter sköts inte bara på IVA eller akuten – den stora majoriteten behandlas på vanliga vårdavdelningar.
- Vård av kritisk sjukdom betyder inte dyra och högteknologiska lösningar – det finns enkel livräddande vård som kan införas överallt på sjukhus.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

TID: 11.10-11.40

Tonårskillars läkarkonsultationer på vårdcentral – en avhandling om tystnadsplikt och konsultationsteknik

Johanna Haraldsson, medicine doktor, specialist i allmänmedicin, Vårdcentralen Strängnäs, Uppsala universitet

Handledare: Lena Nordgren, Ylva Tindberg, Ronnie Pingel och Per Kristiansson

Bakgrund: Många ungdomar rapporterar svårigheter att samtala med vårdcentralläkare. Läkare tycks särskilt ha problem att kommunicera med tonårskillar, vilka har dubbelt så hög dödlighet som tjejer. Dödligheten kopplas främst till psykisk ohälsa och ohälsosamma beteenden, ämnen som är svåra att diskutera, bl.a. pga. rädsla för vad föräldrarna ska få veta. Avhandlingens syfte var att studera tonårskillars möten med vårdcentralläkare med fokus på konfidentialitet i relation till psykisk ohälsa och ohälsosamma beteenden.

Metod: En modell för sambanden mellan psykisk ohälsa, kroppsliga symtom och ohälsosamma beteenden utvecklades och utifrån denna studerades tonårskillars önskemål och erfarenheter av konfidentialitet. I avhandlingens kvalitativa del analyserades videofilmer och intervjuer från nio killar 15–19 år när de konsulterade vårdcentralläkare.

Resultat: Nästan alla tonårskillar svarade att konfidentialitet var viktigt. Oddset att fråga om känsliga hälsoproblem ökade om tonårskillen fick träffa läkaren i enrum och tystnadsplikten förklarades. Resultaten påverkades inte av psykisk ohälsa eller ohälsosamma beteenden. Viktigt var även att tas på allvar och att läkaren visade sin förståelse och sitt engagemang i ord och handling. Konsultationerna innebar också betydande kognitiva, emotionella och relationella utmaningar för tonårskillarna.

Slutsats: Avhandlingen visar att tonårskillars läkarkonsultationer kan förbättras med enkla anpassningar.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

TID: 12.40-13.10

Sexuell hälsa hos unga vuxna som behandlats för cancer i barndomen: prevalens, prediktorer och webbaserat stöd

*Kristina Fagerkvist, Leg. Barnmorska, kontaktsjuksköterska gynekologisk cancer, PhD
Kvinnokliniken, Mälarsjukhuset, Eskilstuna, Associerad forskare vid Uppsala universitet*

Tidigare handledare: Lena Wettergren, Lisa Ljungman, Kirsi Jahnukainen & Ove Axelsson

Bakgrund: Cirka 350 barn diagnostiseras årligen med cancer i Sverige. Tack vara medicinska framsteg är överlevnaden cirka 85%. Cancerbehandling kan påverka den sexuella hälsan negativt, även långt efter avslutad behandling. Studierna undersökte förekomst av och faktorer associerade sexuella problem hos unga vuxna barncanceröverlevare jämfört med jämnåriga i den generella befolkningen. Dessutom utvärderades effekten av en webbaserad intervention riktad mot sexuella problem bland överlevare.

Metod: I en enkätstudie undersöktes sexuella erfarenheter hos drygt 2500 unga vuxna (19-40 år) barncanceröverlevare. Jämnåriga från den generella befolkningen användes som jämförelsegrupp ($n \approx 2000$). Den webbaserade interventionen pågick i 12 veckor och utvärderades genom en randomiserad kontrollerad studie ($n=278$).

Resultat: De flesta barncanceröverlevare är sexuellt aktiva, men i mindre utsträckning med partner. Vissa har aldrig haft partnersex. Intensiv cancerbehandling som strålning mot huvud, depression och en negativ kroppsuppfattning är associerat med sexuella problem, till viss del även att aldrig ha haft partnersex. Den webbaserade interventionen var uppskattad men visade begränsad effekt.

Slutsats: Sexualitet är ett viktigt men ofta förbiset område i vården. Många överlevare upplever svårigheter kopplade till sexlivet, vilket visar på behovet av stödjande insatser. En webbaserad intervention skulle kunna vara ett värdefullt komplement men behöver vidareutvecklas för att ge bättre effekter.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

TID: 13.15-13.45

Juvenil idiopatisk artrit – odontologiska implikationer

Malin Collin, Övertandläkare, specialist i bettfysiologi, Specialisttandvård Mälarsjukhuset, Folktandvården Sörmland AB, Karolinska institutet

Huvudhandledare: Britt Hedenberg Magnusson Docent, klinikchef, Bettfysiologi, Eastmaninstitutet, Folktandvården Stockholm AB

Den 28 april 2023 försvarade tandläkare, bettfysiolog Malin Collin doktorsavhandlingen "Orofacial aspects of juvenile idiopathic arthritis in children" på Odontologiska fakulteten i Huddinge. Fakultetsopponent var professor EwaCarin Ekberg, Malmö Högskola. Huvudhandledare var Britt Hedenberg-Magnusson, Folktandvården Stockholms län AB.

Att förbättra och förfina diagnostisk metodik är ett ständigt pågående arbetet och särskilt viktigt är det när konsekvenserna av obehandlad sjukdom för individen är stora. För juvenile idiopatisk artrit (JIA) som är den vanligaste av våra barnreumatiska sjukdomar har vi länge vetat att käkledsengagemang är vanligt men också svårt att identifiera kliniskt och röntgenologiskt.

Här undersöks hur JIA påverkar käkled, käkfunktion och tillväxt men också vad som ska inkludera i en odontologisk undersökning för att med säkerhet identifiera barn med käkledsengagemang (delarbete I, III och IV). Dessutom undersöktes saliv som potentiell bärare av information om sjukdomsaktivitet (delarbete II). Det övergripande målet var att förbättra odontologisk undersökningsmetodik av barn som drabbats av JIA och på sikt även förbättra befintliga vårdprogrammet.

Sammantaget tyder resultaten på att käkledsengagemang, liksom självrapporterad käksmärta, är vanligt hos barn med JIA. När det gäller de kliniska variablerna så är avvikelserna som finns oftast diskreta och kan vara svåra att skilja från den normala interindividuelle variationen för t. ex maximal gapförmåga. Det går sällan att diagnostisera käkledsengagemang enbart baserat på kliniska fynd utan nyckeln är regelbundna undersökningar där man observera förändringar över tid. För en första radiologisk bedömning är en korrekt tagen och tolkad panoramabild en pålitlig och säker metod för att upptäcka käkledsdefekter hos barn med JIA.

För en bedömning av käkledsengagemang vid JIA är rekommendationen att ställa specifika frågor om ansiktssmärta och käkfunktion, inkludera kliniska och radiologiska fynd samt information om generell sjukdomsaktivitet och farmakologisk behandling.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 13.50-14.10

Metakognitiv träning – psykologisk behandling för negativa symtom vid schizofreni

Benjamin Rask (1,2), psykolog & doktorand, Psykiatriska Mottagningen Eskilstuna

Huvudhandledare Simon Cervenka (1,6), Bihandledare Linda Swanson (1,2) & Jonas Persson (1)

Medverkande forskare: Pascaline Graner (1), Mårten Tyrberg (3,4), Robert Bodén (1), Martin Cernvall (1,3), Johan Bengtsson (1), Steffen Moritz (5).

1: Department of Medical sciences, Psychiatry, Uppsala University, Uppsala, Sweden

2: Centre For Clinical Research Sörmland, Uppsala University, Eskilstuna, Sweden

3: Department of Psychology, Department of Clinical Psychology, Uppsala University, Uppsala, Sweden

4: Centre For Clinical Research Västmanland, Uppsala University, Västerås, Sweden

5: University Medical Center Hamburg-Eppendorf, Department for Psychiatry and Psychotherapy, Hamburg, Germany

6: Centre for Psychiatry Research, Department of Clinical Neuroscience, Karolinska Institutet, & Stockholm Health Care Services, Region Stockholm, Stockholm, Sweden

Bakgrund: Många med psykotiska syndrom, som schizofreni, lever med både positiva symtom (till exempel hallucinationer) och negativa symtom, där det senare innebär minskad motivation, social förmåga och känslouttryck. Negativa symtom orsakar stort lidande och funktionsnedsättning, men effektiva behandlingar saknas. Trots att patienter själva prioriterar hjälp för dessa symtom riktas vården ofta mot de positiva symtomen.

Forskning visar att negativa symtom hänger samman med dysfunktionella antaganden, som tvivel på den egna förmågan eller rädsla för att bli dömd, samt psykologiska mekanismer som internaliserad stigma och nedsatt reflektionsförmåga. Även biologiska faktorer, som förändringar i hjärnans nätverk, spelar in.

Metakognitiv träning för negativa symtom (MCT-Minus) är en ny psykologisk behandling som fokuserar på att utmana negativa tankemönster och stärka reflektionsförmågan. I en tidigare pilotstudie minskade symtomen och deltagarna rapporterade ökad förmåga att förstå och hantera sina tankar.

Metod: I den aktuella studien rekryteras 90 patienter från psykiatriska kliniker i Sörmland, Västmanland och Uppsala. Deltagarna lottas till MCT-Minus eller stödjande samtal, för att jämföra effekterna. Vi undersöker också psykologiska och biologiska mekanismer samt hur patienter och terapeuter upplever behandlingen.

Resultat: Studien kan ge svar på om MCT-Minus är en effektiv och accepterad behandling för negativa symtom, ett område där behovet av nya behandlingar är stort.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 14.10-14.30

Gruppbehandling vid postpartumdepression

Nina Stühmeyer, Leg. psykolog, Psykologimottagningen för föräldra- och barnhälsovård, Barnhälsovården Sörmland. (Mottagning i Nyköping)

Handledare: Linda Swanson, Charlotte Nylander och Linus Johnsson

Bakgrund: Postpartumdepression (PPD) inkluderar depression som infaller upp till ett år efter förlossning och drabbar ca 9–20 % av nyblivna föräldrar i världen. Barnets mående och utveckling kan på sikt påverkas av PPD hos föräldern då PPD ofta påverkar samspelet med det lilla barnet. Därför är behovet stort att ha effektiva behandlingsmetoder.

Vetenskapligt stöd finns internationellt för gruppbehandlings effektivitet vid PPD. Men det finns ett tydligt behov av att beforska gruppbehandling i en svensk primärvårdskontext.

Metod: Studien undersöker genomförbarheten genom datainsamling före och efter gruppbehandling hos oss. Skattningen innefattar frågor som rör depressiva symptom, orossymptom, upplevd föräldrastress och upplevd mentalisering av barnet. En kortare kvalitativ intervju innehåller frågor om måendet och föräldra-barn relationen. Eftermätningen (dec./jan.) tar in samma data som i förmätningen under hösten 2025. Deltagarna fyller även i en skattningsskala för ett mått på nöjdhet med behandlingen. En intervju görs med gruppbehandlarna efter slutet av behandlingen med fokus på genomförbarhet.

Resultat: Resultat som vi förväntas få är svar på frågorna:

Hur genomförbar är en gruppbehandling för PPD i Barnhälsovårdens kontext? Minskar gruppbehandlingen symptom på postpartumdepression? Bidrar gruppbehandlingen till att förbättra relationen mellan föräldern och barnet?

Resultaten hoppas kunna bidra till vidareutveckling av liknande behandlingsinsatser i grupp på andra psykologimottagningar inom Primärvården, både inom Sverige och internationellt.

Slutsats: Inte aktuellt ännu, då datainsamlingen inte är klar i november 2025.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 14.45-15.05

Att hitta ett nytt språk- En kvalitativ studie om Dialektisk Beteendeterapi Skills System (DBT-SS) för individer med psykos och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Linda Swanson, Leg. psykolog, Doktor i psykologi, Psykosmottagningen (MSE)/ Centrum för Klinisk Forskning (CKF), Associerad forskare vid Medicinska Institutionen; Psykosforskning och Preventiv Psykiatri, Uppsala universitet

Medverkande forskare: Kendra Terpening, Alexandra Rosendahl Santillo, Julie Brown, Lena Nordgren, Mårten Tyrberg, Ulrika Sällström, Yar Shakely Fors

Bakgrund: Det finns ett stort överlapp i symptombilden för psykos och personlighets-syndrom då båda tillstånden kan medföra intensiva känslotillstånd och sociala svårigheter. Dialektisk beteendeterapi (DBT), en terapiform utvecklad för emotionellt instabilt personlighetssyndrom, har visat sig effektiv för att behandla emotionell dysreglering även vid psykos. Till följd av (meta) kognitiva svårigheter kan individer med psykossjukdom dock ha svårt att ta till sig detta. DBT Skills System (DBT-SS) är en vidareutveckling av DBT riktad till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (såsom t.ex. autism, intellektuell funktionsnedsättning). Syftet med denna studie var utvärdera DBT-SS vid psykos och (meta)kognitiva svårigheter.

Metod: Studiens frågeställning studerades med hjälp av kvalitativa metoder, där intervjuer med individer som fått DBT-SS samt deras kontaktpersoner spelades in, transkriberades och bearbetades enligt reflexiv tematisk analys. Studien fokuserade även på genomförbarhet och undersökte därför även acceptabilitet, praktisk genomförbarhet, samt efterfrågan.

Resultat: Materialet visade god genomförbarhet då DBT-SS uppskattades både av individer med psykos (N=5) samt deras kontaktpersoner (N=5). De kvalitativa intervjuerna indikerade att individerna genom DBT-SS utvecklade ett nytt språkbruk kring känslor vilket gjorde det lättare för dem att förmedla känslor och behov vilket kontaktpersonerna sedan kunde möta.

Slutsats: DBT-SS visade god genomförbarhet vid psykos och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar vilket skulle behöva beforskas vidare.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 15.05-15.25

Funktionsinriktad musikterapi (fmt) vid långvarig muskuloskeletal smärta – en kvalitativ observationsstudie

Lena Nordgren, forskningshandledare, Centrum för klinisk forskning Region Sörmland, samt, associerad forskare och docent i vårdvetenskap vid Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet

Övriga medverkande: Doktorand Alhusayn Alqarqani, Mälardalens universitet; docent Louise Eulau, Sophiahemmet Högskola; docent Johanna Fritz, Mälardalens universitet; docent Helena Lööf, Mälardalens universitet

Bakgrund: Långvarig smärta är vanligt i primärvården och påverkar både livskvalitet och arbetsförmåga. Funktionsinriktad musikterapi (FMT) är en metod där musik och rörelse kombineras för att stödja kroppsfunction, kommunikation och välbefinnande. Kunskapen om FMT vid långvarig smärta är begränsad. Primärvården i Region Sörmland erbjuder idag FMT, men evidensen är ännu inte undersökt.

Syftet var att beskriva vad som kännetecknar FMT, utifrån erfarenheter hos patienter och FMT-terapeuter.

Metod: I denna kvalitativa studie videofilmades 19 FMT-sessioner. Materialet kompletterades med semistrukturerade intervjuer med tre FMT-terapeuter och 19 personer med långvarig smärta (2 män, 17 kvinnor, medelålder 55 år [35–78], medel VAS 6,8 [5–10]). Datainsamlingen pågick september 2023–mars 2024. Filmer och intervjuer analyserades med tematisk analys.

Resultat: Det övergripande temat var *”En personcentrerad och individanpassad behandling”*. Fem delteman identifierades: 1) Icke-verbal kommunikation, 2) Successivt ökande rörelse, 3) En lärandeprocess, 4) Glädje, 5) Avledning och fokus i en stressfri miljö. Inga negativa effekter observerades. Däremot uttryckte deltagarna nyfikenhet och glädje, vilket också bekräftades i intervjuerna.

Slutsats: FMT framstår som en lovande metod för långvarig smärta. Deltagarna beskrev positiva erfarenheter och hittills har inga risker eller negativa effekter framkommit. Vidare forskning och prövning krävs för att utvärdera effekter och säkerhet.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 15.25-15.45

Upplevelser av dialektisk beteendeterapi färdighetsträning i grupp hos patienter med schizofrenispektrumtillstånd

Kendra Terpening, Leg. psykolog, Specialistpsykolog i klinisk vuxenpsykolog, Psykosmottagningen, Psykiatriska kliniken MSE

Handledare och/eller medverkande forskare: Linda Swanson, Lena Nordgren, Mårten Tyrberg, Ulrika Sällström, Yar Shakely Fors

Bakgrund: Schizofreni och schizofreniliknande tillstånd (SST) är bland de mest funktionsnedsättande och kostsamma psykiatriska tillstånd. På grund av detta samt nuvarande begränsningar i läkemedelsbehandlingar för SST är det viktigt att hitta effektiva psykologiska behandlingar som kan förbättra patienternas liv och öka deras funktionsnivå. Syftet med denna studie är att utforska upplevelserna av patienter med SST som har deltagit i en gruppintervention i dialektisk beteendeterapi färdighetsträning (DBT-ST) på en psykiatrisk öppenvårdsmottagning.

Metod: En induktiv kvalitativ design användes i syfte att analysera individuella intervjuer med interventionens deltagare. Utöver detta har interventionens genomförbarhet utvärderats.

Resultat: Förbättringar i interpersonellt fungerande samt känsloreglering rapporterades i de kvalitativa intervjuerna. Interventionen var generellt väl emottagen av deltagarna med god deltagarbehållning (74%) samt närvarofrekvens (m=11 av 13 erbjudna sessioner).

Slutsats: Tidigare studier på DBT och psykos har primärt fokuserat på känsloreglering, men resultaten i denna studie tyder på att DBT-ST kan möjligen leda till förbättringar i negativa symtom och socialt fungerande på grund av de inlärda interpersonella färdigheter och den generella grupperfarenheten. Mer forskning behövs.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 13.50-14.10

Sömn hos barn med neurologiska sjukdomar - hur är den och hur kan vi mäta den?

Eva Åndell, Barnneurolog, M.D, Barnkliniken Sörmland, Nyköping, Karolinska Institutet, Kvinnors och Barns Hälsa

Bakgrund: Många barn (och vårdnadshavare) i Sverige har sömnproblem. Sömnproblem kan leda till sjukdomar, försämrad inlärning och ha negativ påverkan på humör och beteende. För att utvärdera behandlingsinsatser för sömn behövs bra mätinstrument. Vi vill därför validera och utvärdera frågeformuläret SLEEP DISTURBANCES SCALE FOR CHILDREN (SDSC) svenska översättning i en grupp barn i Sverige med neurologiska sjukdomar och utvecklingsavvikelser.

Metod: Vi inkluderar barn (3-18 år) med neurologiska och utvecklingsavvikelser som tillhör Barn och Ungdomsmottagning och/eller Habiliteringen i Region Sörmland och Västmanland. Vårdnadshavare fyller i SDSC om barnet. Detta kompletteras med frågor kring SDSC, bakgrundsfrågor om barnet samt vårdnadshavare beskrivning av egen sömn i skattningsformuläret Insomnia Severity Index (ISI). Ålder, kön, diagnos, BMI och ev läkemedelsbehandlingar hämtas från barnets journal.

Resultat: Vi kommer att beskriva sömnsituationen för en grupp barn som sökt vård för diagnoser av barnneurologisk karaktär, och för deras vårdnadshavare. Vi kommer också att redovisa om barnen fått läkemedel förskrivet för sömnsvårigheter. De beskrivna sömnsvårigheterna, och vårdnadshavares beskrivning av SDSCs relevans för beskrivning av deras barn, kommer att relateras till barnets hjälpbehov och diagnoser.

Slutsats: SDSC förväntas kunna användas för utvärdering av sömn hos den här gruppen barn.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 14.10-14.30

Kan vuxenradiologiska prognostiska verktyg användas på barn med primär skleroserande kolangit?

Anna Jerregård Skarby, ****, ST-läkare Kliniken för Akutgeriatrik, stroke och Palliativ vård, Nyköping,, Doktorand Inst för Medicin, Karolinska Institutet, Stockholm*

Medförfattare: Evangelos Muortos**, Thomas Casswall***, Lina Lindström*, Aristeidis Grigoriadis***

*MedH, Karolinska Institutet, Huddinge **Inst för pediatrik radiologi ALB ***CLINTEC Karolinska Institutet ****Centrum för Klinisk Forskning, Sörmland, UU

Bakgrund: Primär skleroserande kolangit (PSC) är en kronisk progressiv leversjukdom med ett varierande och svårprognosticerat förlopp. Magnetisk resonanstomografi (MRI) har visat lovande resultat som prognostiskt verktyg vid PSC hos vuxna, men nyttan är fortfarande oklar gällande barn.

Metod: Studien inkluderar alla barn (<18år) diagnosticerade med PSC år 2000–2015 vid Barnleverenheten Karolinska Universitetssjukhuset. Diagnostiska MRI/MRCP reevaluerades av två radiologer, en barn- och en vuxenspecialist. DiStrict score, Anali scores och Majoie sum score kalkylerades. Utfall var levertransplantation/död, gallgångskomplikationer och komplikationsfri överlevnad. Överlevnad analyserades med Kaplan-Meiermetoden. Uni-/multivariat Cox regressionsanalys gjordes för att utvärdera associationen mellan radiologiska verktyg och utfall.

Resultat: 103 barn (56% pojkar) inkluderades, medianålder 14 (1,9–17,8) år vid diagnos. Medianuppföljningstid var 12,9 (5,7–21,6) år. Barn med hög DiStrict score (5-8p) och Anali score (3-5p) hade sämre utfall än barn med låga poäng ($p<0,05$). Anali score utan gadolinium var signifikant associerat med levertransplantation/död (HR 5,37 (95% CI 1,84–15,67) $p=0,002$). DiStrict score var signifikant associerat med komplikationsfri överlevnad (HR 2,42 (95% CI 1,16–5,04) $p=0,018$).

Slutsats: Vuxenradiologiska scores kan användas för att prognostisera långtidsutfall vid pediatrik PSC. DiStrict score visade god förmåga att prognostisera komplikationsfri överlevnad.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 14.45-15.05

Identifiering av Familjär Hyperkolesterolemi i Sverige: Utvärdering av screeningstrategier, hälsoekonomi och genetiska orsaker

Hampus Sjöstedt, ST-läk Medicinkliniken Nyköping, Doktorand Karolinska institutet

Huvudhandledare: Peter Benedek, PhD, KI, Spec.läkare Medicinkliniken Nyköping

Bakgrund: Familjär hyperkolesterolemi (FH) är en vanlig, ärftlig sjukdom som ger högt LDL-kolesterol och markant ökad risk för tidig hjärtinfarkt/stroke. I Sverige beräknas 35 000 personer ha FH, men över 90% är oidentifierade. Effektiv behandling finns som kan minska risken med 80%, men en nationell strategi saknas. Detta projekt syftar till att skapa ett vetenskapligt underlag för en sådan strategi, med det framgångsrika arbetet i Region Sörmland som modell.

Metod: Projektet utvärderar FH i Sörmland via fyra delstudier: 1) Kartläggning av sjukdomens förekomst och nuvarande behandling. 2) Jämförelse av olika screeningstrategiers (bl.a. kaskad- och journalscreening) effektivitet. 3) Hälsoekonomisk analys för att hitta den mest kostnadseffektiva strategin. 4) En genetisk studie av genen *CYP7A1* som en möjlig orsak till FH-liknande tillstånd

Resultat / Slutsats: Målet är att ge konkreta rekommendationer för nationella riktlinjer för FH-screening. Genom att systematiskt identifiera patienter kan vi förebygga allvarlig hjärt-kärlsjukdom, rädda liv och spara samhällsresurser. Forskningen kan även öka den genetiska förståelsen och bidra till mer individanpassad vård.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 15.05-15.25

Samband mellan ungdomars sociala utsatthet och att ha bevittnat våld i sin familj – resultat från Liv & hälsa ung i Sörmland

Sanna Tiikkaja, Forskningsledare, FoU i Sörmland, Drottninggatan 16 b, 632 17 Eskilstuna

Handledare och/eller medverkande forskare: Ylva Tindberg och Natalie Durbeej

Eventuell anknytning till universitet eller högskola, Uppsala universitet

Bakgrund: Att växa upp med utsatthet för våld inom familjen är kopplat till hälsoproblem, sociala svårigheter eller svårigheter i skolan. Enligt svensk lag olagligt att låta ett barn bevittna (se eller höra) våld eller hot om våld i hemmet. Tidigare studier visar att socioekonomiska utmaningar t.ex. att vara ensamstående förälder, arbetslös, ha låg utbildning eller dålig ekonomi har ett samband med våld förekommer i familjen.

Metod: I studien undersöks tre typer av familjevåld mellan vuxna i hemmet, samt tre olika mått på social utsatthet. Studien baseras på data från Liv & hälsa ung-undersökningen som gjordes i Sörmland 2023. Totalt inkluderades 3704 elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet.

Resultat: 19% av ungdomarna uppgav att de bevittnat våld i sin familj. Många unga uppgav också att de var socialt utsatta, att inte bo med båda föräldrarna (39%), att ha en eller två föräldrar utan sysselsättning (18%) eller att uppleva ekonomisk oro/stress i familjen (16%). Det starkaste sambandet sågs mellan uppleva ekonomisk stress och att ha bevittnat (sett eller hört) någon typ av våld i familjen (OR = 3.30). Ett starkt samband sågs även mellan att uppleva ekonomisk stress och att ha bevittnat just hot om våld (AdjOR=3.15).

Slutsats: En av fem ungdomar i Sörmland har bevittnat våld i familjen och det finns ett starkt samband med att vara socialt utsatt och att bevittna våld i familjen. Dessa ungdomar bör uppmärksammas av hälso- och sjukvården så att de får stöd i sin situation.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 15.25-15.45

Hög risk för recidiverande *Clostridioides difficile*-infektion efter antibiotika och mikrobiota-behandlingar, en retrospektiv kohort

Måns Stefansson *Infektionsläkare, doktorand*^{1,2}, Magnus Hedenstierna², Johan Ursing²

1. Infektions- och lungkliniken Mälarsjukhuset, Eskilstuna, Region Sörmland; Centrum för Klinisk Forskning Sörmland, Eskilstuna, Region Sörmland
2. Institutionen för kliniska vetenskaper Danderyds sjukhus, Karolinska Institutet, Stockholm

Bakgrund: Bakterien *Clostridioides difficile* kan orsaka diarré, vanligtvis efter antibiotikabehandling. Upp till 50% recidiverar inom 8 veckor. För att återställa tarmflora administreras fekal mikrobiota transplantation (FMT) eller mikrobiota-kultur (ACHIM) till patienten. FMT botar uppemot 95% i kliniska studier men studier från verkliga livet visar lägre utläkning. Målet med denna studie är att utvärdera behandlingseffekt av FMT, ACHIM och antibiotika i klinisk vardag.

Metod: Patienter med två *C. difficile*-episoder inom 8 veckor inkluderades i en retrospektiv kohort. Basdata, återfall och behandlingar registrerades. Behandlingsutfall var död, bot, eller återfall. FMT och ACHIM gavs som enkel eller upprepad dos. Faktorer som påverkar utfall undersöktes med Fischers exakta test för skillnader i proportioner.

Resultat: 324 patienter med recidiverande *C. difficile*-diarré inkluderades, med upp till 6 återfall. Medianåldern var 76 år. Vid första återfallet botades 35% och 57% återföll. Kortare antibiotikakurer botade 36%, FMT och ACHIM botade 50%, jämfört med förlängd antibiotika som botade 59%. Upprepad FMT eller ACHIM resulterade inte i högre utläkning. Patienter som behandlades med FMT inneliggande hade en signifikant lägre utläkning ($p=0.03$).

Slutsats: I denna kliniska kohort var risken för återfall i *C. difficile*-diarré hög, men utläkning efter FMT och ACHIM var oväntat låg. Icke-standardiserade behandlingar bör följas upp och utvärderas för att förbättra utfallet.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID: 13.50-14.10

Aerob träning som förstärkare av motorisk träning vid stroke

Staffan Eriksson, sjukgymnast. Umeå universitet och Uppsala universitet

Bakgrund: På senare år har det visats att aerob träning möjligen kan ha potential att förbättra motorisk inlärning. Bevisen baseras dock främst på studier av djurmodeller eller genom akuta effekter (det vill säga inom undersökningstillfället) hos friska unga individer i laboratoriemiljöer. Möjliga mekanismer som skulle kunna förklara detta är inte helt klarlagda men kretsar kring att träningen skapar en gynnsam miljö för neuroplasticitet. En studie av personer med kronisk stroke har visat att aerob träning med måttlig intensitet som en enskild intervention ger omedelbar förbättring av motorisk funktion i arm och hand efter ett enda 20 minuters pass på löpband. Däremot sågs ingen bestående motorisk förbättring när ett långsiktigt aerobt träningsprogram av måttlig intensitet utvärderades i en snarlik population. Därför vore det intressant att utvärdera effekten av kombinerad motorisk träning och aerob träning.

Metod: I en RCT-studie kommer en interventionsgrupp att träna 5,5 timmar per dag, fördelat på 4 timmar och 50 minuter handmotorik och 2x20 minuter aerob träning, och en kontrollgrupp kommer att träna handmotorik 5,5 timmar per dag.

Resultat: Vi kommer att utvärdera effekten av kombinerad motorisk träning och aerob träning med utfallsmåttan Birgitta Lindmark (BL) motor- assessment och Twenty-five-hole peg test.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID: 14.10-14.30

Från brist till balans - digital hälso och livsstilsintervention vid mensbortfall

Kajsa Müllersdorf, ST-läkare, Psykiatriska Kliniken Mälarsjukhuset, doktorand Karolinska institutet

Huvudhandledare: Hedvig Engberg KI

Bihandledare: Linda Swanson CKF/UU, Anna Strandqvist KI, Philip von Rosen KI, Kyriaki Kosidou KI

Bakgrund: Funktionell Hypotalam Amenorré (FHA), när menstruationen uteblir på grund av relativ energibrist, orsakas av hämning av hormonfrisättning från hjärnan på grund av livsstilsfaktorer. Orsaken är lågt energiintag, hög träningsmängd och/eller stress. Hämningen av hormonfrisättning gör att äggstockarnas produktion av östrogen uteblir. Det leder på kort sikt till infertilitet och ökad risk för försämrat psykiskt mående. På lång sikt leder låga östrogennivåer till ökad risk för benskörhet och hjärtsjukdomar. Många kvinnor med FHA lever väldigt hälsosamt och blir förvånade när de förstår att utebliven mens kan ha med livsstilen att göra. Idag saknas standardiserad behandling för kvinnor som drabbas av FHA.

Metod: I detta projekt ska vi utveckla och utvärdera om en internetbaserad psykoedukation kan bidra till att återställa menstruation hos kvinnor med FHA. Syftet är att undersöka om denna åtgärd är hjälpsam för att genomföra och upprätthålla de beteendeförändringar som krävs för att menstruationen ska komma åter. Projektet innehåller fyra olika studier. I två studier ska vi undersöka om behandlingen är hjälpsam, dels i en mindre pilotstudie och senare i en RCT. Vi ska även undersöka om det finns psykiatrisk samsjuklighet hos kvinnor med FHA. Slutligen ska vi kvalitativt undersöka vilka erfarenheter kvinnor med FHA upplevt och upplever.

Resultat: Vi planerar att samla in resultat med start 2026.

Slutsats: Det saknas idag standardiserad behandling för kvinnor med FHA.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID: 14.45-15.05

Allmänläkare och riktlinjestyrning: En kvalitativ studie av effekterna på allmänläkarens praktik

*Jens Lundegård, Distriktsläkare, Bagaregatans vårdcentral, Bagaregatan 3D, 611 31 Nyköping
Doktorand vid Uppsala universitet, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Centrum för forsknings- och bioetik (CRB)*

Handledare: Niklas Juth, Linus Johnsson, Åsa Grauman

Bakgrund: De senaste årtiondena har inneburit en ökad riktlinjestyrning av sjukvården. Det saknas nygjorda studier som undersöker hur utvecklingen påverkar svenska allmänläkares praktik. Syftet med denna studie är att utforska hur svenska allmänläkare förhåller sig till riktlinjestyrning, hur den påverkar deras dagliga praktik och arbetsmiljö, samt hur de reflekterar över dess konsekvenser.

Metod: Vi använde kvalitativ metod där data samlades in genom semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna genomfördes under 2024 med 11 allmänläkare från hela Sverige och analyserades med tematisk analys.

Resultat: Utifrån läkarnas berättelser skapade vi fyra teman som illustrerar olika spänningsfält som skapas genom riktlinjerna: (1) *Spänningsfältet mellan höga ambitioner och deras mätbara negativa bieffekter*, (2) *Spänningsfältet mellan mätbar kunskap och omätbar kunskap*, (3) *Spänningsfältet mellan rationalisering och samarbete i sjukvården*, (4) *Spänningsfältet mellan att värdera den professionella autonomin och lockelsen i att oreflekterat följa riktlinjer*.

Slutsats: Även om riktlinjestyrning medför många fördelar så belyste deltagarna i denna studie även negativa följeffekter på kvaliteten i sjukvården, samarbetet i sjukvården och på arbetsmiljön för läkarna. Denna studie bidrar således med viktig kunskap om de spänningsfält som utvecklingen mot en mer komplex riktlinjestyrning medför.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID:15.05-15.25

Vad avgör om nack-specifik träning förbättrar funktion och smärta för personer med kroniska besvär efter whiplashskada? Sekundär analys från randomiserad kontrollerad studie med 1-års uppföljning

Gunnel Peterson^{1,2}, Docent, Med. D., Leg. fysioterapeut, Division primärvård

Handledare och/eller medverkande forskare: Stefan Ljunggren PhD³, Anneli Peolsson PhD, PT2, 3

¹ Centrum för klinisk forskning i Sörmland, Uppsala universitet

² Institutionen för Medicin, Hälsa och Vård, Avdelning Fysioterapi, Linköpings universitet.

³ Arbets- och Miljömedicin, Institutionen för Medicin, Hälsa och Vård, Avdelning Klinisk Medicin, Linköpings universitet

Bakgrund: Ett nack-specifikt träningsprogram har visat förbättringar av smärta och funktion för många personer med kroniska besvär efter whiplashskada. Det saknas dock kunskap om vad som påverkar behandlingsresultat. Syftet var att identifiera faktorer relaterade till förändring av smärta och funktion efter 3 mån nack-specifik träning via internet (NSEIT) eller samma träning (NSE) hos fysioterapeut 2 ggr/v.

Metod: Totalt 140 personer deltog i en randomiserad studie med 3- och 15 mån uppföljning. Multivariat data analys användes för att undersöka förändringar i 23 olika psykologiska och fysiologiska faktorer relaterat till förändringar i nacksmärta (visuell analog skala [VAS]), funktion (Neck Disability Index [NDI] och Patient Specifik Funktionell Skala [PSFS]).

Resultat: Det var inga signifikanta skillnader mellan NSEIT och NSE. Förbättring i smärta, NDI och PSFS vid 3- och 15-mån var relaterat till förbättringar av; ångest, depression, kognition, katastroftänkande, tilltro till förmåga, undvikande av smärta, nackrörlighet, huvudvärk, och nöjdhet ($R^2=0.31-0.37$; $p<0.001$). Inga modeller kunde byggas för att skilja de som förbättrades från icke-förbättrade personer.

Slutsats: Personer som svarar på NSEIT/NSE med minskad smärta och ökad funktion, fick positiva bieffekter genom minskning av ett flertal psykologisk och fysiologiska riskfaktorer för långvarig smärta. Andra, ännu oidentifierade faktorer, påverkar vilka individer som förbättras respektive inte förbättras av NSEIT/NSE.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID:15.25-15.45

Ledarskap i en utmanande kris – erfarenheter från pandemin

Petronella Bjurling-Sjöberg, PhD, CCRN, Patientsäkerhetssamordnare Patientsäkerhetsenheten Region Sörmland, Associerad till Inst. för folkhälso- och vårdvetenskap, Hälso- och sjukvårdsforskning, Uppsala universitet

Medförfattare: Göras C, Hedqvist A-T, Lohela Karlsson M

Bakgrund: Covid-19-pandemin innebar komplexa utmaningar, där både organisatorisk och individuell resiliens blev avgörande för att upprätthålla patientsäkerhet och arbetsmiljö. För att dra lärdomar från pandemin genomförs ResCOV-projektet där denna delstudie syftar till att förklara hur ledare (chefer/formell ledarroll) hanterade utmaningarna.

Metod: 51 ledare från två regioner, olika roller, nivåer och verksamheter delade sina erfarenheter av den första pandemivågen via intervjuer (n20) och skriftliga berättelser (n31). Analysen genomfördes i flera steg där mönster och samband identifierades enligt Grounded Theory metodologin.

Resultat: Preliminära resultat visar att ledarna *Navigerade i osäkerhet för att balansera motstridiga krav*. Resiliens kunde härröras till: *Utöva närvarande och emotionellt hållbart ledarskap, Implementera anpassningsstrategier genom kontextuell bedömning och strukturerad kommunikation, samt Bygga adaptiv kapacitet genom samverkan och lärande*. Ledarskapet utvecklades som en självorganiserande process, där tillit och flexibilitet blev centrala.

Slutsats: Vår preliminära slutsats är att ledarskap under pandemin handlade om att skapa förutsättningar för självorganisering och anpassning i en komplex och föränderlig miljö. Ledare på olika nivåer spelade en nyckelroll i att möjliggöra resilient hälso- och sjukvård, samtidigt som deras egen välmående påverkades. Resultaten kan bidra till framtida beredskap och hållbart ledarskap i krissituationer.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID:13.50-14.10

Bristande återhämtning efter kirurgi – hur vanligt och vem drabbas

Sara Lyckner, Specialistutbildad sjuksköterska inom Intensivvård, Verksamhetsutvecklare, Anestesikliniken Mälarsjukhuset/Kullbergsska sjukhuset, Doktorand vid Linköpings universitet

Handledare och/eller medverkande forskare:

Michelle Chew, Professor, Överläkare, Linköpings Universitetssjukhus

Jesper Sperber, PhD, Överläkare, Anestesikliniken MSE/KSK

Henrik Andersson, Docent, Forskningsingenjör, Linköpings Universitetssjukhus

Bakgrund: När människor genomgår större kirurgi mäts ofta resultatet i medicinska termer som komplikationer eller överlevnad. Dessa mått fångar dock inte hur patienten faktiskt mår och återhämtar sig efter operationen. Återhämtning handlar inte bara om kroppens fysiska läkning utan också om psykiskt och socialt välbefinnande – många patienter upplever bristande återhämtning även utan att drabbas av större komplikationer.

Syftet med vår studie var att undersöka hur vanligt det är med bristande återhämtning, vilka faktorer som ökar risken, hur detta påverkar patienternas möjlighet att tillbringa tid hemma under den första månaden (*days alive and out of hospital*, DAOH) samt att följa återhämtningsförloppet under ett år hos patienter med och utan komplikationer.

Metod: I studien följde vi 124 vuxna patienter som genomgick större kirurgi i upp till ett år. Vi mätte återhämtningen med ett frågeformulär (QoR-15) där patienterna själva skattade sitt mående före och vid tre tillfällen efter operationen. Bristande återhämtning definierades som en tydlig försämring jämfört med hur de mådde före operationen.

Resultat: Resultaten visar att mer än hälften av patienterna (58 %) upplevde bristande återhämtning en vecka efter operationen. Efter en månad gällde det fortfarande nästan hälften (46 %) och efter ett år kvarstod besvären hos en fjärdedel (24 %). Komplikationer drabbade ungefär varannan patient och var tydligt kopplade till sämre återhämtning, oavsett ålder eller andra riskfaktorer. Patienter som återhämtade sig sämre tidigt hade dessutom färre dagar hemma och i livet under den första månaden efter operationen.

Slutsats: Sammanfattningsvis visar studien att bristande återhämtning är vanligt och påverkas av komplikationer men förekommer även hos patienter utan dem. Att lyssna på patienternas egna upplevelser tidigt efter operation kan hjälpa vården att identifiera de som behöver extra stöd för att återfå sin hälsa och livskvalitet.

(Manuskript ej publicerat)

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID:14.10-14.30

Bedömning av en medicinteknisk produkt för lokalbehandling med droppar eller salva till öra, näsa och öga

Petri Olivius, Forskningsdirektör, ÖNH-specialist, Centrum för klinisk forskning, anknuten till Uppsala universitet

Bakgrund: Vissa patienter har problem med att applicera och dosera örondroppar och salva till öra, näsa eller öga. En utvärdering av ett innovativt instrument gjordes som en pilotstudie.

Metod: En 5 minuter intervju genomfördes med 22 patienter i åldrarna 15 till 80 år på en öron-, näsa och halsmottagning. Patienterna besvärades av vanliga öron och näsproblem inklusive eksem och frekventa vaxproppar (n=11) samt allergi och yttlig näsmynningsinfektion (n=11). Tre studiesjuksköterskor fick instruktioner att använda instrumentet i öra, näsa och öga med både salva och droppar på dockor. Sjuksköterskorna fick sedan 28 frågor med kontinuerliga svarsalternativ varierande mellan 1 (instämmer inte) och 5 (instämmer helt).

Resultat: Av de patienter som erhållit spray eller droppar i örat eller näsan tyckte vissa att det var besvärligt att få dessa på plats. Vissa kunde använda bomullspinnar för att applicera salva till näsan. Det sammanfattande resultatet från sjuksköterskornas användande av instrumentet i öra, näsa och öga var $4,25 \pm 0,49$ (medelvärde $\pm$ SD). De flesta var positiva till instrumentet och tyckte att det var intuitivt och lätt att använda.

Slutsats: Det kan vara svårt för patienter att applicera och dosera rätt mängd läkemedel till öra och näsa både som droppar och salva. Enligt sjuksköterskorna kan redskapet vara till nytta tack vare sin enkla och säkra design. Om instrumentet används vid enkla klådbesvär kan tops-användandet minska.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID:14.45-15.05

Lägre förskrivning av smärtstillande läkemedel i digital vård

Thorne Wallman, Docent, Specialistläkare i Allmänmedicin, Uppsala universitet, Centrum För Klinisk Forskning Sörmland, Eskilstuna och Institutionen för Folkhälso- och vårdvetenskap, Allmänmedicin, Uppsala

Medverkande forskare: Andy Wallman¹, PharmD, PhD; Per Öhrngren^{1,2}, PharmD, PhD; Kent Bobits⁴, sjuksköterska; verksamhetscontroller, Thorne Wallman^{3,4,5}, MD, PhD, Kurt Svärdsudd³, MD, PhD

¹ Institutionen för medicinsk och translationell biologi, Umeå universitet, Umeå

² Apoteket AB, Uddevalla, Sweden

³ Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, sektionen för allmänmedicin, Uppsala universitet

⁴ Region Sörmlands läns landsting, Eskilstuna

⁵ Centrum för klinisk forskning Sörmland, Uppsala universitet, Eskilstuna, Sverige

Bakgrund Digitalvården (DV) ökar i Sverige men är i stort sett outforskad. Studien syftade till att jämföra förskrivning av smärtstillande läkemedel hos DV med traditionell primärvård (PV).

Metod: Data från 160 238 besök i Region Sörmland från jan 2020 till mars 2021, med besök på vårdcentral eller de fyra största digitala vårdgivarna.

Resultat: DV nyttjades främst av yngre patienter och kvinnor, medan PV:s besökare var äldre. Bland DVbesök resulterade <4,5 % i recept på smärtstillande medel, jämfört med 28% för kvinnor och 35% för män i PV, även efter justering för ålder. Förskrivning av opioider var sällsynta i DV, med 3 (0,01 %) registrerade fall, jämfört med 4483 (11,5 %) i PV. Lättare smärtstillande läkemedel, som NSAID och paracetamol, var de mest frekvent förskrivna läkemedlen hos båda vårdgivarna.

Slutsats: DV förskrev smärtstillande i mindre omfattning och nästan inga opioider. Detta är troligen ett resultat av en yngre och friskare patientpopulation. Insikterna från denna studie kan bidra till att optimera den DVs roll i primärvården, särskilt när teknikanvändningen ökar bland äldre. Även om digital hälso- och sjukvård erbjuder fördelar som tillgänglighet och bekvämlighet, betonar studien behovet av ytterligare forskning. Den understryker vikten av att reglera digital vård för att upprätthålla kvalitet och förhindra missbruk, särskilt i ljuset av den pågående oron för överförskrivning.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID:15.05-15.25

Hur påverkas noggrannheten vid prenatal viktskattning av fosters/barns vikt av maternella och fetala faktorer

Ove Axelsson, Professor/Överläkare, Kvinnokliniken Mälarsjukhuset, forskningshandledare, Centrum för klinisk forskning, anknuten till Uppsala universitet

Handledare och/eller medverkande forskare: Michaela Granfors, Ängla Mantel, Sven Cnattingius och Linda Lindström

Bakgrund: Att med hjälp av ultraljud skatta fosters vikt och tillväxt är idag en väsentlig del av modern obstetrik. Foster/barn med låg vikt i förhållande till sin ålder är en riskgrupp innebärande ökad perinatal mortalitet och morbiditet. Om dessa graviditeter identifieras prenatalt kan de övervakas och utfallet för barnen förbättras.

Metod: Över 30 000 graviditeter har från Graviditetsregistret under åren 2014 till 2021 med förlossning från vecka 22 + 0 med en ultraljudsundersökning inom 2 dagar från förlossningen har identifierats. Den skattade vikten har jämförts med födelsevikten med bedömning om moderns BMI, fostrets kön, fostrets bjudning, graviditetslängd och skattad viktavvikelse påverkar säkerheten i skattningen.

Resultat: Alla fostervariabler påverkade säkerheten i viktskattningen. Avvikelsen var mest påtaglig för de foster som skattades som mycket små.Moderns BMI påverkade inte viktskattningen.

Slutsats: Medvetenhet om de systematiska felen vid prenatal skattning av fosters/barns vikt är av stor betydelse när viktiga kliniska beslut ska fattas. Onödiga interventioner ska undvikas och nödvändiga interventioner får inte missas.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID:15.25-15.45

Behandling av medellinjesnittsincision med negativt tryckförband – hur skiljer det sig från normal förslutningsteknik?

Carl Johan Drott^{1,4}, Fredrik Linder², Måns Muhrbeck³, Ninos Oussi⁴, Erik Osterman^{2,5}

1. Ansvarig kirurg lokalt på Mälarsjukhuset, Region Sörmland, samt forskare Uppsala universitet, 2. Uppsala, Akademiska sjukhuset, UAS, 3. Vrinnevisjukhuset, Norrköping, 4. Mälarsjukhuset, Eskilstuna, 5. Huvudansvarig för studien, UAS.

Projektnummer: NCT07003906

Bakgrund: Negativ tryckförbandsterapi (NPWT) i syfte att minska infektionen lokalt i det opererade området, där det på förhand bedöms finnas en infektionsrisk, är en väletablerad teknik vid elektiv kirurgi. Den nyligen genomförda SUNRRISE studien jämförde läkningen vid traumalaparotomi med eller utan NPWT, men påvisade ingen skillnad i infektionsutfall. Denna studie undersöker infektionsfrekvens, sårsläkning samt ärrbräck i operationssår hos patienter som genomgår traumalaparotomi.

Metod: Studien, med originalnamnet Treating Emergency Laparotomy Incisions with Negative Pressure Wound Therapy (TELIN) är en randomiserad kontrollstudie på vuxna som genomgår traumalaparotomi med primärförslutning av operationssåret. Studien genomförs på sex sjukhus i Sverige, där bl.a. MSE, Eskilstuna, deltar. Ungefär 700-900 patienter kommer delta, randomiseras 1:1 till antingen standardförband eller NPWT-förbandsterapi, efter förslutningen av en traumalaparotomi.

Resultat: I nuläget är studiens resultat ej insamlade eller analyserade.

Slutsats: TELIN är en multicenter och randomiserad kontrollstudie (RCT) vilken studera effekten av NPWT på medellinjesnitt. Hypotesen är att NPWT minskar antalet infektioner och sårrupturer, tolereras väl av patienter och är kostnadseffektivt. Det föreligger totalt sett stora potentiella positiva långtidseffekter, emedan korttidsriskerna bedöms små. Att minska komplikationer efter kirurgi är positivt för både patienter, vårdgivare och för samhället i stort.

Kontaktuppgifter Centrum för klinisk forskning

Forskningsdirektör

Petri Olivius

E-post: Petri.Olivius@regionsormland.se

Forskningshandedare

Christina Andreae

E-post: Christina.Andreae@regionsormland.se

Ove Axelsson

E-post: Ove.Axelsson@uu.se

Markus Castegren

E-post: Markus.Castegren@regionsormland.se

Linus Johnsson

E-post: Linus.Johnsson@regionsormland.se

Lena Nordgren

E-post: Lena.Nordgren@regionsormland.se

Carl Otto Schell

E-post: CarlOtto.Schell@regionsormland.se

Linda Swanson

E-post: Linda.Swanson@regionsormland.se

Lars Rombo

E-post: Lars.Rombo@gmail.com

Omid Sadr Azodi

E-post: Omid.Sadr.Azodi@regionsormland.se

Eugen Yu-Hui Wang

E-post: Eugen.Wang@regionsormland.se

Statistiker

Ulf Larsson

E-post: Ulf.Larsson@regionsormland.se

Sektionen för tandvård

Lars Hjalmarsson

E-post: Lars.Hjalmarsson@regionsormland.se

Nodsamordnare

Petri Olivius

E-post: Petri.Olivius@regionsormland.se

Christina Gökstorp

E-post: Christina.Gokstorp@regionsormland.se

Biobanksamordnare

Christina Gökstorp

E-post: Christina.Gokstorp@regionsormland.se

Administratör

Pernilla Larsson

E-post: Pernilla.Larsson@regionsormland.se

Centrum för klinisk forskning, Region Sörmland

Kungsvägen 69

631 88 Eskilstuna

Tfn: 072-143 42 21

E-post: centrumforkliniskforskning@regionsormland.se

<https://samverkan.regionsormland.se/Utbildning-och-forskning>